

Arbetsförhållanden etc. vid Grönvålsgruvan under 1890-talet. Berättad av f.d. gruvarb. hemmansägaren Fredrik Flodström, Mårdshyttan och vilken arbetade vid gruvan under den ovan angivna tiden. Flodström är född år 1859 och alltså 80 år gammal.

Grönvålsgruvan är belägen på en ö ell. kanske rättare sagt en udde, som skjuter ut från västra stranden av sjön Usken.

Flodström arbetade vid gruvan, som lagkarl. Hennes uppgift bestod i att påpe på ~~malm~~ gruvlaven ta emot malmen, som hissades upp ur gruvan i s.k. burkar/malmtunnor/samt tömma dessa ^{i en kärra} och vidare köra ned malmen till "skrä- huset" där den skrädde/sorterades/ av de s.k. "skräarna" och "skräpojarna".

De olika yrkesgrupper vid gruvan förutom de ovan nämnda ~~voro~~ vidare: Malm lastarna nere i gruvan, borrararna och vidare byggmästarn, vilken tillika tjänstgjorde som reparatör av de två konsterna vid gruvan, som voro bygda av trä. Den ena av konsterna var gruvkonstern, som spelade upp malmburkar- na och den andra ~~var~~ vattenkonstern, som ombesörjde läns pumpningen. Övriga arb. voro gruvsmiden, som bl.a. smidde och vässade borrararna och i övrigt ut- förde förekommande smides och järnarbeten vid gruvan samt slutligen de s.k. malmroddarna.

Ang. dessa malmroddare var förhållandet det, att gruvan vilken ägdes av Öskeviks hytta måste transportera sin malm sjöledes från gruvan och detta skedde sommartid medelst stora båtliknande pråmar, som boxerades mindre roddbåtar, ekor, vilka roddes av dessa malmroddare.

Att vara malmroddare var ett synnerligen ansträngande arbete, i synner- het om det blåste hårt på sjön. Malmroddarnas arbetstid ^{pr dag} var ^s bestående av *hur många resor man gör mellan med från* en resa *gruvan, hyttan och tillbaka gruvan, då malmroddarna samtidigt mås-* *gruvan till hyttan. Detta var i sin tur lön-* te ombesörja såväl lastning, som lossning. Varje malmpråm lastade 15 ton. *ende på den tid, som rägnade för lossning och* Vintertid transporterades malmen till hyttan efter häst.

utning, då malmroddarna själva skulle om Arbetstiden vid själva gruvan beräknades, för arb. ovan jord, till 10 *bestämda ställen.* och 12 timmar pr dag. För arbetarna nere i gruvan, såsom malmlastarna och borrararna varierade arbetstiden mellan 5 och 7 timmar pr dag. Bestämmande för deras arbetstid var när man fick "färdigt", d.v.s. när man kört upp sina

bestämnda antal burkar malm/här bestämt till 80 pr dag/och för borrararen när han borrar sina aln ell.fot.

Dagsförtjänsten uppgick för en dagkarl till kr.1:70-1:75, för en skrä-
are kr.1:40, för skräpojken 50 öre och för borrararen, som var den högst av-
lönade, kr.2:20-2:25 pr dag. Uppgift ang. byggmästarns dagsförtjänst kunde
icke erhållas, liksom för smeden och malmroddarna, men torde dagsförtjänsten
för de två sistnämnda ha varit kr.1:70 -2:20.

Vid tiden för Flodströms arbete vid gruvan inträffade en svårare olyc-
kshändelse varvid två av arb.omkommo. denna olyckshändelse hade till följd
att Öskeviks hytta, som var ägare av gruvan, sålde denna först till ett kon-
sertorium av engelsmän och dessa ~~ixxiixix~~ sålde den senare i sin tur till
Stribergs Gruvaktiebolag, vilka alltjämt äro ägare av densamma. Någon gruv-
drift efter olyckshändelsen ägde ej rum, vare sig under engelsmännen ell.
nämnda bolag.

Enligt Flodström tillgick olyckan på följande sätt: Byggmäst. Gretsén
och en av grubarb. Karl Nordin hade nyss reparerat vattenkonstern, vilken
varit i olag. Efter att ha fullgjort detta gick byggmäst. Gretsén åter upp
ur gruvan medan Nordin stannade kvar för att kontrollera att den fungera-
de. Emellertid visade den sig icke göra detta varför byggmäst. Gretsén mås-
te begiva sig ned i gruvan igen. Väl kommen ned inträffade ett stort ras,
som begrov dem båda. En annan arb. broder till Nordin var också på väg ned
men blev vid raset hängande på gruvstegen ett 20 tal meter från gruvans
botten och undgick därmed de två andras öde. Han räddades genom att en
malmburk hissades ned till honom.

Efter några timmars intensivt arbete lyckades man få upp arb. Karl Nor-
dins döda kropp, men däremot icke byggmäst. Gretsén. Raset var alltför stort
och omfattande och det skulle ha tagit veckor, ja, kanske månader att grä-
va fram honom varför han fick ligga kvar under de nedra^{sade} ~~ixxiix~~ malm- och sten-
massorna och där ligger han alltjämt kvar. Ty efter denna olyckshändelse
har gruvan icke brukats.

Arbetsförhållanden etc. vid Grönvålsgruvan på Grönvålsön under 1890'talet. Berättad av f.d. gruvarbetaren därstädes, hemmansäg. Fredrik Flodström, Mårshyttan.

Flodström arbetade vid gruvan som lagkarl. dennes uppgift bestod i att taga emot malmen ~~med~~ som hissades upp från gruvan i s.k. burkar/malmtunnor/ ~~med~~ samt tömma dessa och köra ned malmen till "skrähuset" där den skrädde, d.v.s. sorterades av d.s.k. skräarna och skräpojckarna.

De olika yrkesgrupperna vid gruvan voro förutom lagkarlen, skräarna och skräpojckarna, som skrädde malmen/sorterade ut gråberget och malmen från varandra/ ~~med~~ Vidare, lastarna och borrharna nere i gruvan. Vidare byggmästarn, vilken även stjänsgjorde som reparator av ex. konstern då denne icke fungerade. En konstern var nämligen en träkonstruktion, ~~med~~ med hjul ~~och~~ som spelade upp malmburkarna samt även ~~med~~ drev pumningsarrangemangen vilken också var gjord av trä. ~~med~~ Vidare gruvsmiden, som bl.a. smidde och vässad borrharna och utförde vad man skulle vilja kalla, allt järnarbete vid gruvan. Slutligen hade vi malmroddarna. Ang. dessa malmroddare, var förhållandet då, att gruvan ifråga ägdes av Skevike hytta och all malm måste härigenom transporteras sjöledes till hyttan i s.k. malmbåtar. Att vara malmroddare var ett ganska strängt arbete, i synnerhet om det blåste motvind. I regel hann man inte ~~med~~ med mera än en tur om dagen mellan gruvan och hyttan, då malmroddarna ~~själva~~ själva även måste ombesörja såväl lastning-som lossning av båtarna.

Arbetstiden ~~för~~ beräknades efter 12 tim. pr dag. Ett undantag härvidlag utgjorde malmlastarna nere i gruvan, vilkas arbetstid och pr ^{antal}estationer beräknades i ett visst antal burkar pr dag. och var ~~bestämmd~~ till 80 burkar pr arbetsdag. Gick det ~~bra~~ kunde lastarna köra upp detta antal på fem-åtta timmar, men i regel hölls sig deras arbetstid omkring tio timmar.

Ang. d.s.k. malmbåtarna uppgick deras lastkapacitet till 15 ton och boxerades dessa efter en mindre roddbåt. Lastningen av malmbåtarna skedde med tippkärror i vilka malmen kördes ned i båtarna från malmupplaget invid gruvan.

Vintertid kördes malmen till hyttan efter häst.

Beträffande arbetsförtjänsten höll den sig för ex. en dagkarl omkring 1:70-1:75 pr dag. för en skräare kr. 1 40, för skräpojckarna omkring 50 öre. ~~med~~ För lastaren ungefär detsamma, som för dagkarlen och för borrharen, som var den högst avlönade av gruvarbetarna till Kr. 2:20 - 2:25 pr dag. Byggmästarn och smiden intogo en viss särställning även i löneavseende

Som förut sagts, ägdes ~~hyttan~~ Grönvålsgruvan av Öskeviks hytta, men genom en olyckshändelse och kanske i samband med allt mindre gynsamma konjunkturerna för mindre hyttor, såldes densamma efter en svårare olyckshändelse i gruvan, varvid två människor, byggmästare Gretsén och en lastare Nordin fingo släppa livet till. Gruvan såldes till ett konsortium ~~af~~ setorium engelsmän, som dock aldrig brukade densamma och senare ö-
 ergick den genom köp till Stribergs Gruvaktiebolag, vilka alltjämt äro ägare av den, ehuru ingen drift numera förekommer i den.

Ang. olyckshändelsen skulle den ha tillgått på följande sätt: Byggmästare Gretsén och arb. ~~Karl~~ Karl Nordin hade varit ned och reparerat vattenkonstern/träpumpen, som ombesörjde pumpningen/vilken varit olag. Efter ~~att~~ fullgjort detta ~~ging~~ gick byggmästare Gretsén upp, medan Nordin stannade kvar för att se om den skulle fungera. ~~Det~~ ta visade den sig icke göra, varför byggmäst. Gretsén åter igen var tvungen att bege sig ned. Kommen ned i gruvan inträffade ett svårt ras, som begravnade dem båda. En annan arbetare Nordin broder till den omkomne hade ej hunnit ned, utan blev hängande på gruvstegen ~~max~~ omkring ett 20 tal meter från gruvans botten och raset. Han räddades genom ~~att~~ en malm-burk, som hissades ned ~~med~~ till honom. De andra däremot voro redan begravnade under sten- och malmmassorna.

Efter några timmars intensivt arbete lyckades man få upp arb. Karl Nordins döda kropp men däremot icke byggmästare Gretséns. Raset hade varit alltför stort och det skulle ha tagit veckor, ⁷ja kanske månader att gräva fram honom, varför han fick ligga kvar. Och under ~~sin~~ malmraset ligger hans döda kropp alltjämt begraven.